

За інформаційної підтримки Державної служби України
з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

TECHMEDIA.COM.UA

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Журнал для підвищення
конкурентоспроможності
підприємства

Передплатний індекс: 60204

квітень, 2023

04⁽⁶⁴⁾

ISO 37000:2021: розроблення
та реалізація стратегії організації

**МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ НА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
ЗА FSSC 22000 ≠ ЕКОМОНІТОРИНГ?**

БЕНЧМАРКІНГ ПОЛЬСЬКОГО РИНКУ: перспективи
для вітчизняних експортерів

№ 04 / 2023, квітень / У нормативно-правовому полі

Моніторинг законодавства: враховуймо березневі зміни

Пропонуємо ознайомитись з останніми змінами у законодавстві та врахувати їх у роботі та документації

Моніторинг законодавства за період із 01.03.2023 до 31.03.2023

Назва	Характеристика	Набрання чинності
НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ, ЩО НАБРАЛИ ЧИННОСТІ		
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну установу України з ветеринарних препаратів та кормових добавок» від 17.03.2023 № 235	Постановою затверджено положення, яке визначає організацію діяльності, завдання та повноваження Національної установи України з ветеринарних препаратів та кормових добавок. Встановлено завдання Національної установи: • проведення наукового оцінювання (експертизи) ветеринарних лікарських засобів, кормових добавок з метою їхньої державної реєстрації; • проведення наукового оцінювання (експертизи) відповідності й достовірності інформації, поданої заявником, при спрощеній державній реєстрації кормових добавок; • проведення наукового оцінювання (експертизи) запропонованих заявником змін умов виробництва, обігу та застосування ветеринарного лікарського засобу; • перевірка встановлених максимально допустимих вмістів (рівнів) залишкової кількості кормової добавки та/або її метаболітів у харчових продуктах тваринного походження; • підготовка для Мінагрополітики наукового (експертного) висновку до заяви про внесення змін до Державного реєстру тверджень про властивості кормів, призначених для особливих поживних цілей (набирає чинності 20.05.2024); • забезпечення підготовки відомостей та подання пропозицій про внесення змін та доповнень до Державної фармакопеї України, проведення науково-дослідних робіт з розроблення нових методів контролю безпечності та якості	22.03.2023

	ветеринарних препаратів, кормів та кормових добавок	
Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 573» від 03.03.2023 № 186	Постановлено, що у період воєнного стану, введеного відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», в Державному аграрному реєстрі мають право реєструватися суб'єкти агропромислового комплексу з метою подання звернень щодо визначення їх критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період відповідно до Порядку та критеріїв визначення підприємств, установ і організацій, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76	08.03.2023
Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про врахування висловлених органом державної реєстрації зауважень до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 20 лютого 2023 року № 211» від 09.03.2023 № 400	Внесено зміни до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 20 лютого 2023 року № 211 «Про затвердження Переліку підстав для здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) у сферах карантину та захисту рослин, насінництва та розсадництва, за додержанням заходів біологічної і генетичної безпеки щодо сільськогосподарських рослин під час створення, дослідження та практичного використання генетично модифікованих організмів у відкритих системах на підприємствах, в установах та організаціях агропромислового комплексу незалежно від їхнього підпорядкування і форми власності на період воєнного стану»	Не набрав чинності
Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Вимог до курячих яєць» від 07.03.2023 № 360	Наказом затверджено нові вимоги до курячих яєць. Зокрема встановлено, що: 1) курячі яйця, які відповідали вимогам законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, що діяло до введення в дію цього наказу, але не відповідають усім чи окремим положенням Вимог до курячих яєць, затверджених цим наказом, можуть перебувати в обігу до закінчення мінімального терміну придатності або граничного терміну споживання (дати «вжити до»); 2) надання на ринку промислових яєць, введених в обіг до введення в дію цього наказу, не може бути заборонено або обмежено з причин невідповідності зазначених яєць усім чи окремим положенням Вимог до курячих яєць, затверджених цим наказом. Вимоги додаються до наказу	Не набрав чинності
Наказ Міністерства економіки України «Про внесення змін до наказу Міністерства економіки України від 10 лютого 2023 року N 896» від 02.03.2023 № 1151	Наказом вносяться зміни до наказу Міністерства економіки України від 10 лютого 2023 року № 896 «Про затвердження Технічного регламенту кришталевого скла»	Не набрав чинності
Назва	Характеристика	Втрата чинності
НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ, ЩО ВТРАТИЛИ ЧИННІСТЬ		
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ввезення на митну територію України техніки, обладнання, устаткування, технічних та транспортних засобів, що використовуються для розвитку виробництва і забезпечення споживання біологічних видів палива» від 18.05.2011 № 581	Скасовано	17.03.2023

Наталія Букалова,
кандидат ветеринарних наук

Василь Лясота,
доктор ветеринарних наук, завідувач кафедри Білоцерківського НАУ

Надія Богатко,
доктор ветеринарних наук

Тетяна Приліпко,
доктор сільськогосподарських наук ЗВО «Подільський державний університет»

№ 04 / 2023, квітень / **Якість та безпечність**

Курячі й перепелині яйця для вітчизняного та закордонних ринків: вимоги щодо маркування, пакування, зберігання

Спожиткове та транспортне пакування повинні забезпечувати:

- *цілісність і неушкодженість шкаралупи*
- *товарний вигляд*
- *якість яєць*
- *їхню безпечність під час транспортування і зберігання*

Маркування курячих яєць, призначених для реалізації в Україні

Яйця, допущені до реалізації, маркують в установленому порядку, будь-яким способом, що не впливає на якість та забезпечує чіткість читання.

У разі маркування методом штампування чи напилювання використовують фарби, призначені для харчових потреб і дозволені центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.

Дієтичні яйця маркують червоною фарбою, столові – синьою.

На маркуванні яєць, призначених для реалізації в Україні, зазначають:

- **для дієтичних** – групу, категорію та дату знесення (число і місяць);
- **для столових і охолоджених** – групу і категорію (таблиця 1).

Групи яєць	Умовні позначення категорії				
	відбірні	вища	1	2	дрібні
Дієтичні	ДВ	Д0	Д1	Д2	–
Столові, охолоджені	СВ	С0	С1	С2	М

Таблиця 1. Умовні позначення категорії курячих яєць, призначених для реалізації (ДСТУ 5028:2008)

Висота цифр, що позначають групу та категорію, має бути не більшою ніж 5 мм, а дату знесення – не меншою ніж 3 мм.

На яйця також дозволено наносити додаткову інформацію:

- товарний знак;
- реєстраційний номер господарства тощо.

Маркування курячих яєць, призначених для експорту

На маркуванні яєць, призначених для експорту, зазначають:

- **групу і категорію яєць** – наносять латинську літеру «А» або напис Extra (це позначення групи яєць), а також літери XL, L, M, S (це позначення категорії за масою);
- **реєстраційний номер господарства** – наноситься після проведення атестації виробництва, порядок проведення якої визначається окремим нормативним актом;
- **дату знесення яєць:**
 - день – числами від 1 до 31;
 - місяць – числами від 1 до 12 або ж до чотирьох літер англійської абетки.

Окрім цього, на яйцях курячих харчових, призначених на експорт, можуть бути такі умовні позначення, як код країни-виробника та спосіб утримання птиці (рисунок 1).

Рисунок 1. Умовні позначення яєць курячих харчових, призначених на експорт

Висота літер і цифр не повинна бути меншою ніж 2 мм.

Яйця групи В маркують круглим штапом, не меншим ніж 12 мм у діаметрі навколо літери В і заввишки – не менше ніж 5 мм.

Таке маркування не обов'язкове, якщо яйця постачають безпосередньо для харчової промисловості за умови, що це відбито на пакуванні.

У разі пакування дієтичних яєць у коробки для дрібноштучного пакування дозволено **не маркувати** їх індивідуально, але за умови нанесення відповідної інформації на етикетку.

Маркування тари для реалізації яєць в Україні

На торцевий бік пакування чи на стрічку, яка його закріплює, наносять маркування будь-яким способом, що забезпечує чіткість читання.

Маркування наносять на:

- транспортне пакування;
- спожиткове пакування;
- пакування яєць для перероблення.

Розглянемо, в чому полягають особливості кожного з пакувань.

1. Маркування, що наносять на транспортне пакування

Маркування на транспортне пакування наносять державною мовою України й зазначають:

- назву підприємства-постачальника (виробника);
- місце перебування (юридична адреса);
- товарний знак виробника (за наявності);
- назву продукту;
- групу та категорію яєць;
- кількість яєць;
- кінцеву дату споживання «Вжити до...» або дату сортування (пакування) та термін придатності;
- умови зберігання:
 - температурний режим;
 - відносна вологість повітря, у %;
- калорійність та поживну цінність із зазначенням кількості білків, вуглеводів і жирів у встановлених одиницях вимірювання на 100 г харчового продукту (таблиця 2);
- штрих-код EAN згідно з ДСТУ 3147 (за необхідності);
- номер пакувальника (сортувальника);
- позначення стандарту;
- маніпуляційні знаки:
 - «Крихке. Обережно»;
 - «Верх»;
 - «Берегти від вологи» (ГОСТ 14192).

Показники		Вміст (на 100 г яєчної маси)
Білки, г		від 11,0 до 13,0
Жири, г		від 9,0 до 11,0
Вуглеводи, г		від 0,7 до 0,9
Вітаміни, мг	A	від 0,2 до 0,5
	B ₁	від 0,05 до 0,1
	B ₂	від 0,4 до 0,5
Енергетична цінність, ккал		від 150 до 160

Таблиця 2. Поживна цінність і калорійність курячих яєць ([ДСТУ 5028:2008](#))

На маркування можна вносити й іншу інформацію (написи рекламно-інформаційного характеру, що не суперечать вимогам чинного законодавства, штриховий код тощо).

2. Маркування, що наносять на спожиткове пакування

Маркування на спожиткове пакування наносять державною мовою України й зазначають:

- назву підприємства-постачальника (виробника);
- місцеперебування (юридична адреса);
- товарний знак виробника (за наявності);
- назву продукту;
- групу та категорію яєць;
- кількість яєць;
- кінцеву дату споживання «Вжити до...» або дату сортування (пакування) та термін придатності;
- умови зберігання:
 - температурний режим;
 - відносна вологість повітря, у %;
- калорійність та поживну цінність із зазначенням кількості білків, вуглеводів та жирів у встановлених одиницях вимірювання на 100 г харчового продукту (таблиця 2);
- штрих-код EAN (за необхідності);
- позначення номера стандарту.

3. Пакування яєць для перероблення

На пакуванні яєць для перероблення або помитих на тарі додатково позначають:

- **для перероблення** – літеру П з уточненням:
 - ПМ – дрібні;
 - ПЗ – забруднені;
 - ПС – з пошкодженням шкаралупи;
- **для помитих** – напис «помиті».

У кожний ящик вкладають етикетку із зазначенням:

- назви підприємства-постачальника (виробника);
- номера пакувальника (сортувальника);
- дати пакування (сорткування) яєць.

Маркування тари для курячих яєць на експорт

Маркування тари для курячих яєць на експорт здійснюють державною мовою України й зазначають:

- назву підприємства-постачальника (виробника);
- місцеперебування (юридична адреса) із зазначенням країни походження;
- товарний знак виробника (за наявності);
- реєстраційний номер господарства;
- назву продукту;
- групу та категорію яєць;
- кількість яєць;
- кінцеву дату споживання «Вжити до...» або дату сортування (пакування) та термін придатності;
- рекомендований термін реалізації;
- умови зберігання яєць;
- умови утримування птиці:
 - вільний вигул;
 - підлогове;
 - кліткове;
- умови годівлі птиці:
 - комбікорм;
 - зерно тощо.

Маркування дублюють англійською мовою чи мовою країни-імпортера.

Замість позначення стандарту вказують: «Non-ec standards».

На маркуванні англійською мовою використовують такі терміни й скорочення:

- **UA** – позначення України;
- **Consumase preferentemente antes del або cons. pref.** – «Бажано вжити до...»;
- **Packed або pkd або Packing date** – дата пакування;
- **Sell by** – «Продати до...»;
- **Laid** – дата знесення яєць;
- **Free range eggs** – яйця, одержані від птиці за умови утримування вільним вигулом;
- **Barn eggs** – яйця, одержані від птиці за умови підлогового утримування;
- **Eggs from caged hens** – яйця, одержані від птиці за умови кліткового утримування.

1. Маркування, що наносять на транспортне пакування

Транспортне маркування здійснюють згідно з ГОСТ 14192 і з нанесенням маніпуляційних знаків:

- «Обережно, крихке!»;
- «Верх, не кантувати»;
- «Берегти від вологи».

Якщо партію яєць пересортовували, то на пакування наносять нове маркування шляхом наклеювання етикетки, що закриває попереднє маркування.

У випадку, коли до партії додають пакувальні одиниці після приймально-здавальних випробовувань, на пакування наклеюють контрольну смугу білого або червоного кольорів з інформацією:

- «перевірено» (дата і місце);
- «інспектор» або «перевірятьник» (прізвище).

На транспортному пакуванні, що містить яйця Extra, спаковані у споживчу тару, великими літерами, заввишки не менше ніж 2 см, зазначають: «Pack containing small extra packs» (Пакування містить невелике додаткове пакування).

2. Маркування, що наносять на спожиткове пакування

На спожитковому пакуванні для яєць Extra цей термін друкують курсивом і літерами, заввишки не менше ніж 1 см.

У разі нанесення дати пакування замість дати «Вжити до...» зазначають або:

- Extra until the 7 day after packing (Екстра – до семи діб після пакування);
- Extra until the ninth day after laying (Екстра – до дев'яти діб після знесення).

3. Пакування яєць для перероблення

Пакування яєць, призначених для промислового перероблення, повинно мати напис літерами, заввишки не менше ніж 2 см: «Eggs for the food industry» (Яйця для харчової промисловості).

У разі переведення яєць дієтичних та Extra в інші групи через закінчення визначеного терміну зберігання на маркуванні виправляють умовне позначення таких яєць. Якщо їх перепакують, то **не дозволено** застосовувати слово «Extra» та позначення «Д», а можна лише нанести напис «Repacked eggs» (Перепаковані яйця).

Маркування тари для перепелиних яєць

Кожну коробку з перепелиними харчовими яйцями маркують державною мовою України за допомогою штампа, трафарету, етикетки або іншим способом, що забезпечує чіткість його читання.

Маркування перепелиних яєць повинно містити:

- назву продукту;
- назву, повну адресу і телефон виробника, товарний знак (за наявності), місце виробництва;
- кількість яєць;
- кінцеву дату споживання «Вжити до...» або дату виробництва та термін придатності;
- умови зберігання;
- штриховий код EAN;
- поживну та енергетичну цінність (калорійність) із зазначенням кількості білків, вуглеводів і жирів у встановлених одиницях вимірювання на 100 г продукту (таблиця 3);
- позначення нормативного документа.

Показники		Кількість (на 100 г яєчної маси)
Білки, г		13,0
Жири, г		11,0
Вітаміни, мг	A	5,5
	B ₁	1,0
	B ₂	5,5
Енергетична цінність, ккал		155

Таблиця 3. Орієнтовні дані поживної та енергетичної цінності (калорійності) харчових перепелиних яєць ([ДСТУ 4656:2006](#))

Ветеринарно-санітарні вимоги до пакування курячих яєць

Яйця вкладають тупим кінцем догори, окремо за групами (класами) та категоріями, у горбкуваті гофровані прокладки із чарунками (рисунк 2) відповідно до вимог чинних нормативних документів. Ящики обклеюють клейкою стрічкою або аналогічним матеріалом для забезпечення цілісності та зберігання яєць.

Рисунок 2. Пакування курячих яєць у горбкуваті гофровані прокладки із чарунками

Дозволено також пакувати харчові яйця без використання прокладок у:

- дерев'яні ящики, місткістю 360 штук;
- полімерні ящики, місткістю 240 штук;
- металеві контейнери згідно з чинними нормативними документами.

Яйця розміщують рядами, між якими прокладають дерев'яну стружку, обгортковий папір або інші матеріали, дозволені для застосування.

Яйця дієтичні класу А та Extra можна спакувувати у спожиткову тару (коробки для дрібноштучного пакування або аналогічні). Також дозволено використовувати спожиткове та транспортне пакування інших видів, яке відповідає вимогам чинних нормативних документів, і пакування закордонного виробництва, дозволене центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я України.

Спожиткове та транспортне пакування повинні забезпечувати:

- цілісність і неушкодженість шкаралупи;
- товарний вигляд продукції;
- якість яєць;
- безпечність продукції під час транспортування та зберігання.

Спожиткове пакування використовують одноразово. На кожен пакувальну одиницю харчових курячих яєць наклеюють етикетку.

ЕТИКЕТКА

	(на кожну пакувальну одиницю харчових курячих яєць)
Категорія яєць	дієтичні, столові; яйця на промислове перероблення
Кількість яєць	штук
Дата сортування	число, місяць
Яйця відповідають	позначення стандарту
Сортувальник	прізвище, ініціали

Транспортне пакування, що використовують повторно, має бути:

- звільнене від попереднього маркування;
- оброблене дезінфекційними засобами відповідно до ветеринарно-санітарних правил, затверджених в установленому порядку.

Ветеринарно-санітарні вимоги до пакування перепелиних яєць

Яйця перепелині харчові спаковують у спожиткове пакування (від 10 до 50 штук) – картонні коробки (ГОСТ 12301) із застосуванням картонних решіток або прокладок між рядами.

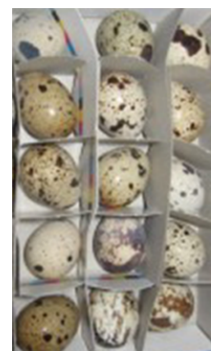

Рисунок 3. Пакування перепелиних яєць

Коробки з яйцями вкладають у транспортне пакування.

Транспортне та спожиткове пакування повинно бути:

- непошкодженим;
- чистим;
- сухим;
- без стороннього запаху;
- без ознак плісняви.

Багаторазове транспортне пакування потрібно продезінфікувати відповідно до ветеринарно-санітарних правил і позбавити попереднього маркування.

Ветеринарно-санітарні вимоги до транспортування курячих і перепелиних яєць

Харчові курячі яйця перевозять транспортом будь-якого виду, із дотриманням чинних норм і правил, що забезпечують їхню збереженість

Заборонено

Яйця Extra та класу А **заборонено** транспортувати за температури, нижчої ніж 5°C, понад 24 години.

Харчові перепелині яйця перевозять транспортом будь-якого виду, з дотриманням чинних норм та правил, що забезпечують їхню збереженість.

Рисунок 4. Транспортування харчових яєць

Приймання харчових яєць свійської птиці

Під час приймання яєць у кожній категорії можливо не більше ніж 6% яєць, що за масою належать до нижчої категорії.

Харчові яйця приймають партіями.

Партія – будь-яка кількість яєць одного суб'єкта господарювання, однієї категорії (але не більше одного вагону), спакованих в однорідну тару, одночасно доставлених транспортом одного виду, оформлених одним документом про якість (паспорт якості).

В одному вагоні допускається наявність яєць однієї категорії, але не більше ніж п'яти дат сортування.

У разі постачання яєць у межах району (області) допускається документ про якість завіряти печаткою (штампом) служби ветеринарної медицини.

[Паспорт якості курячих яєць](#)
[Паспорт якості перепелиних яєць](#)

Ветеринарно-санітарні вимоги до зберігання харчових яєць свійської птиці

Харчові курячі яйця зберігають у чистих, сухих, без стороннього запаху приміщеннях або холодильниках (таблиця 4).

Таблиця 4. Рекомендовані умови та максимальні терміни зберігання від дня знесення до реалізації

Група яєць		Температура зберігання, °С	Термін зберігання, діб, не більше ніж
Дієтичні		від 0 до 20	7
Екстра		від 5 до 15	8
Клас А		від 5 до 15	25
Столові та клас В		від 0 до 20	25
Охолоджені		від мінус 2 до 0	90
Помиті		від 5 до 8	12
Переробні	забруднені	від 5 до 8	20
	з пошкодженою шкаралупою	не вище ніж 10	1

Перепад температур під час зберігання яєць не повинен перевищувати 3°С.

Відносна вологість повітря у:

- **холодильниках** – від 85% до 88%;
- **складських приміщеннях** – у межах 75%.

До терміну зберігання не зараховують день знесення яєць.

Для столових яєць термін зберігання може бути подовжений до 33 діб за умови зберігання від 0 до 5°С.

Рисунок 5. Зберігання яєць

Харчові перепелині яйця зберігають у запакованому виді, у провітрюваних, чистих, сухих приміщеннях або холодильниках, без сторонніх запахів і наявності плісняви на стінках.

Група яєць		Температура зберігання, °С	Відносна вологість, %	Термін зберігання, діб, не більше ніж
Харчові перепелині яйця для реалізації від 8 до 15		від 0 до 8	від 80 до 85	25
		від 75 до 80	10	
Харчові перепелині яйця для перероблення	забруднені	від 5 до 8	від 75 до 80	10
	помиті			3
	з пошкодженою шкаралупою			1

Таблиця 5. Умови та тривалість зберігання перепелиних яєць

Новації законодавства

Нещодавно [Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.03.2023 № 360](#) затверджено нові вимоги до курячих яєць, проте цей акт ще **не набрав чинності**, а вступить у дію **через 6 місяців з дня опублікування**.

Тому встановлено, що:

- курячі яйця, які відповідали вимогам законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів, що діяло до введення в дію цього наказу, але не відповідають усім чи окремим положенням Вимог до курячих яєць, затверджених цим наказом, можуть перебувати в обігу до закінчення мінімального терміну придатності або граничного терміну споживання (дати «вжити до»);
- надання на ринку промислових яєць, введених в обіг до введення в дію цього наказу, не може бути заборонено або обмежено з причин невідповідності зазначених яєць усім чи окремим положенням Вимог до курячих яєць, затверджених цим наказом.

Новації, зокрема, стосуватимуться висвітлюваного питання:

- сортування яєць за якістю та за вагою;
- штампування яєць, маркування пакувань (контейнерів) та транспортної тари для яєць, контейнерів для промислових яєць та надання інформації споживачеві у разі поштучного продажу яєць;
- пакування та перепакування яєць, а також вимог до записів, які повинні вести оператори ринку.

У наступному номері докладніше будуть розглянуті нові вимоги до якості яєць, а також наступні питання:

- вимоги до використання яєць на хлібопекарських і кондитерських підприємствах;
 - фальсифікація харчових яєць і яєчних товарів;
 - експертиза яєць свійської птиці на агропродовольчому ринку;
 - заготівля та використання качиних і гусячих яєць;
 - ветеринарно-санітарне оцінювання яєць свійської птиці щодо інфекційних захворювань.
-